

ДОСЛІДЖЕННЯ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ

Нестеренко Ю. В., ст. викладач (каф. ОППЦБ КПІ ім. Ігоря Сікорського)

Анотація. В роботі розглянуті складові моделі процесу формування екологічної свідомості студентів.

Ключові слова: студенти, екологія, свідомість, екологічна освіта.

Abstract. The article considers the components of the model of the process of forming the ecological consciousness of students.

Keywords: students, ecology, consciousness, ecological education.

Аналіз стану питання. Пріоритетом людського розвитку повинна стати лише така освіта, яка готує майбутніх фахівців до вирішення соціальних, економічних та екологічних проблем, які постали перед суспільством на різних рівнях. Водночас необхідна екологізація не тільки освітнього процесу, але й всіх сфер життя і діяльності людини. Кожен громадянин держави повинен розуміти суть екологічних проблем і важливість їх вирішення, нести відповідальність за свої вчинки. Це і є сутністю екологічної освіти, як гуманітарної основи підвищення екологічної свідомості, формування екологічного світогляду, екологічної культури особистості [1].

За допомогою екологічної освіти формується колективний інтелект суспільства, що може передбачати (прогнозувати) людську діяльність і процеси які відбуваються у природі і певним шляхом керувати ліквідацією кризових явищ [2]. Саме завдяки екологічній освіті формується інша система цінностей людини, яка зорієнтована на нематеріальне багатство, на солідарність і велику відповідальність громадян за екологічний стан рідної держави; забезпечується більш високий рівень життя в результаті стійкого розвитку. Для підвищення якості життя необхідні більш досконалі знання, які слід втілювати на національному рівні [3].

Екологічна освіта, формуючи особистість, привертає увагу, в основному до реальності, негативного впливу людини на навколишнє природне середовище, а також можливих шляхів подолання їх наслідків. Крім того, завдяки екологічним знанням можна передбачити розвиток певної екосистеми, регіону тощо. Отже, вивчення екології дає можливість сформувати особистість, цілеспрямовану у майбутнє.

Саме тому, виходячи із тенденцій екологобезпечного розвитку сучасного світу, екологічна освіта повинна орієнтуватися на загальнолюдські цінності, ідеї гуманізму, демократії, самовдосконалення і відповідати таким принципам:

формування нової єдиної політики в галузі екоосвіти (як базової, так і прикладної) на ґрунті державної стратегії сталого розвитку;

створення відповідних умов для ефективної діяльності екоосвітніх установ незалежно від їх організаційно-правових норм форм;

розроблення системи загальної безперервної екоосвіти громадянського демократичного суспільства (формальної та неформальної) в координації із громадськими об'єднаннями, підприємствами, організаціями, юридичними і фізичними особами;

обов'язкове врахування в галузі екоосвіти як національних і культурних традицій місцевої і регіональної специфіки, так міжнародних стандартів і тенденцій розвитку;

орієнтація екоосвіти на вихід з кризи, широке використання міждисциплінарного інтегрованого підходу, орієнтованого на посилення забезпечення екобезпеки на різних рівнях;

орієнтація екоосвіти на формування гуманістичних цінностей, на розвиток особистості з екологічною культурою, на формування громадянського суспільства з високим рівнем екологічної культури, етики і моралі;

отримання кожним громадянином країни необхідного мінімуму екоосвіти у відповідній галузі, забезпечуючи конституційні права на еколого безпечний простір для життя, відпочинку, діяльності;

посилення зв'язку екоосвіти з проблемами навколишнього природного середовища для забезпечення сталого розвитку України, спонукання переходу кожної людини до здорового способу життя;

впровадження спеціального набору державних освітніх стандартів для на всіх рівнях екоосвіти;

єдність загальної екологічної освіти і професійної екоосвіти, забезпечуючи системність, стійкість і гнучкість всієї освітньої системи.

Мета роботи: обґрунтування складових моделі формування екологічної свідомості студентів у процесі отримання вищої освіти.

Екологічна освіта повинна бути не просто частиною загальної освіти, а новим сенсом і метою сучасного освітнього процесу. Такий підхід вимагає передусім розвитку індивідуальної екологічної відповідальності студентів, виховання нової особистості з екологічною світоглядною установкою, в основі якої лежить інтерактивна, інтегральна, професійно значуща й етична якість особистості – екологічна свідомість.

Спираючись на доробок науковців, які впроваджують модельний підхід підготовки фахівців з вищою освітою (В. Краєвський, І. Осадчий, В. Сластенін, Ю. Сурмін), модель процесу формування екологічної свідомості студентів закладів вищої освіти має будуватися на поєднанні трьох компонентів: загальнонаукового, змістовно-інформаційного та діяльнісно-поведінкового [4, 5, 6, 7].

Загальнонауковий компонент основного блоку досліджуваної моделі передбачає формування у свідомості студентів сучасної картини світу. Від цього компонента залежить якість праці майбутнього фахівця, що вимагає не лише знань, але й використання методів науки з метою здійснення науково обґрунтованого підходу до вирішення фундаментальних екологічних завдань: знання особливостей культурної форми (технічної, наукової, художньої,

міфологічної, релігійної тощо); освоєння людиною існуючої екологічної дійсності; розуміння завдань і можливостей сучасного наукового методу освоєння екологічної дійсності; розуміння загальних закономірностей розвитку сучасного природознавства і антропології; знання сутності фундаментальних законів природи, які складають основу сучасної фізики, хімії, біології; розуміння місця принципів антропоцентризму і екоцентризму; здійснення рефлексивного самоаналізу та пошуку причин для формування нової стратегії у взаємовідносинах людини і природи; виявлення принципів універсального еволюціонізму і значення людини в їх реалізації; усвідомлення цінностей, передусім ціннісного сенсу світу та міжнародного співробітництва всього людства у здійсненні стратегії стійкого коеволюційного розвитку цивілізацій й біосфери; усвідомлення принципів самоорганізації і саморегуляції у природі.

Змістовно інформаційний компонент який характеризує зміни мотивації і спрямованості пізнавальної активності студентів, що проявляються у їх готовності і намаганні отримувати, відшукувати і переробляти екологічну інформацію. За низького показника рівня розвитку зазначеного компонента, студент не готовий переосмислювати інформацію, яка надходить. Його активність не виходить за межі, що визначається ситуацією. При високому показнику рівня розвитку змістовно-інформаційного компоненту майбутній фахівець сам намагається шукати, узагальнювати і переробляти необхідну йому екологічну інформацію. Його активність у цьому напрямі є надситуативною, він сам організує власне інформаційно-пізнавальне поле для самоосвіти. Цей компонент моделі формування екологічної свідомості включає єдність екологічних знань ,які входять у тематичні розділи суспільних, природничих, гуманітарних і професійних дисциплін, а також спеціальних екологічних знань, яким відведено системи утворюють роль у міждисциплінарній генералізації (узагальненні, систематизації та інтеграції) екологічної інформації, що міститься у всіх навчальних дисциплінах.

Діяльнісно-поведінковий компонент характеризує рівень готовності і прагнення майбутнього фахівця до суспільно-корисної екологічної і професійної діяльності, до практичної взаємодії з природою на суб'єкт-суб'єктній основі, потребу студентів в оволодінні необхідними для цього технологіями (вміннями і навичками стереотипної, екологічно безпечної, доцільної і компетентної поведінки), а також рівень соціально-економічної і професійної активності студентів, спрямованої на зміну соціоприродного оточення відповідно до власного суб'єктного відношення до природи і суспільства. Саме цей компонент є гарантом прояву суб'єктивного ставлення майбутніх фахівців до природного довкілля у їх соціальній діяльності, включаючи і професійну сферу. Діяльність визначається вчинками. Вчинки людини мають певне моральне значення тому, що вони здійснюють вплив на суспільне життя, зачіпають інтереси людей змінюють або похитують принципи існуючого суспільства. Саме через соціальне значення дій людей суспільство

регулює їх поведінку засобами моральних відносин, висуваючи до них певні моральні вимоги, ставить перед ними орієнтири.

Висновки. Запропонована модель це структурно-функціональний аналог, у якому закладено механізм формування свідомості студентів.

Пропонована модель виступає своєрідним джерелом набуття педагогічної інформації про процес, що досліджуються та психолого-педагогічні умови, які забезпечують його позитивну динаміку.

Література

1. Крисаченко В.С., Хилько М.І. Екологія, культура. Політика і концептуальні засади сучасного розвитку. – К.: Знання України, 2002. – 598 с
2. Рудишин С.Д. Біологічна підготовка майбутніх екологів: теорія і практика. – Вінниця: Темпус, 2009. – 394 с.
3. Салтовський О.І. Основи соціальної екології. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 382 с.
4. Краевский В.В. Методология педагогики: новый этап. – М.: Академия, 2006. – 400с.
5. Осадчий І.Г. Спрямований розвиток освітніх систем: теорія, технологія, практика. – К.: Інформавтодор, 2008. – 436 с.
6. Сластенин В.А., Исаев И.Ф., Шиянов И.Н. Педагогика / под ред. В.А. Сластенина. – М.: Академия, 2005. – 576 с.
7. Сурмін Ю.П. Майстерня вченого: Підручник для науковця. – К.: Навчально-методичний центр “Консорціум із удосконалення менеджмент – освіти в Україні”, 2006. – 302 с.